

PREDMET *JEČIUS protiv LITVANIJE*
(Predstavka br. 34578/97)

PRESUDA
Strazbur, 31. jul 2000.

U predmetu Ječius protiv Litvanije,

Evropski sud za ljudska prava (treće odeljenje) zasedajući kao veće koje čine sledeće sudije:

g. J. P. KOSTA (*COSTA*), *predsednik*,
g. V. FURMAN (*FUHRMANN*),
g. P. KURIS (*KŪRIS*),
gđa K. TULKENS,
g. K. JUNGVIRT (*JUNGWIERT*),
g. K. TRAŽA (*TRAJA*),
g. M. UGREKELIDZ (*UGREKHELIDZE*), *sudije*
i gđa S. DOLE, *sekretar Suda*,

Nakon većanja bez prisustva javnosti 11. jula 2000. godine,
Izriče sedeću presudu, usvojenu tog datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je Evropskom sudu za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud) uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu: Komisija) 25. oktobra 1999. u tromesečnom roku postavljenom u nekadašnjem članu 32, stav 1 i članu 47 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija). Predmet je proistekao iz predstavke (br. 34578/97) protiv Republike Litvanije koju je, po članu 25, Komisiji podneo litvanski državljanin, g. Juozas Ječius (u daljem tekstu: podnosilac predstavke) 30. decembra 1996.

Podnosilac predstavke se žalio na nezakonitost preventivnog pritvora koji mu je određen, na produženi pritvor, kao i zbog toga što ga nadležni organi nisu izveli pred sud ili drugo nadležno sudsko telo u razumnom roku, zbog dužine pritvora, kao i zbog nemogućnosti da pokrene postupak za preispitivanje zakonitosti lišenja slobode. Pozvao se na član 5, stavove 1, 3 i 4 Konvencije.

2. Komisija je 1. decembra 1997. godine proglasila predstavku delimično prihvatljivom.

Podnosilac predstavke je preminuo 9. aprila 1999. godine. U pismu od 14. aprila 1999. udovica podnosioca predstavke je izrazila želju da se nastavi postupak po predstavci.

U svom izveštaju od 9. aprila 1999 (nekadašnji član 31 Konvencije)²⁰ Komisija je dala svoje mišljenje da je određivanjem preventivnog pritvora povređen član 5, stav 1 (dvadeset sedam glasova prema dva), da je određivanjem produženog pritvora od 4. juna do 31. jula prekršen član 5, stav 1, a da određivanjem produženog pritvora od 31. jula do 16. oktobra (jednoglasno), nije prekršen član 5, stav 3 u odnosu na tvrdnju da podnosilac predstavke nije bez odlaganja izveden pred sud ili drugi nadležni organ (dvadeset sedam glasova prema dva), da je povređen član 5, stav 3 u pogledu dužine produženog pritvora (jednoglasno), i da je povređen član 5, stav 4 (jednoglasno).

3. U skladu sa članom 5, stav 4 Protokola br. 11, zajedno s Pravilom 100, stav 1 i 24, stav 6, Poslovnika Suda, panel Velikog veća je 13. decembra 1999. odlučio da bi u ovom predmetu trebalo da sudi veće koje bi bilo konstituisano u okviru jednog od odeljenja Suda. Potom je Predsednik Suda, delujući u skladu s pravilom 52, stav 1, dodelio ovaj predmet trećem odeljenju Suda.

4. Dana 18. januara predsednik trećeg odeljenja Suda je u skladu sa članom 27, stav 1 Konvencije i pravilom 26, stav 1 odlučio o sastavu veća.

5. Podnosioca predstavke je zastupao g. K. Stungis, advokat iz Vilniusa, a Državu Litvaniju, g. Švedas, zamenik ministra pravde Litvanije.

6. Nakon konsultacija sa stranama u sporu, Sud je odlučio da ne saziva raspravu.

20 *Napomena Sekretarijata Suda:* Ovaj se izveštaj može dobiti u Sekretarijatu Suda.

7. Dana 21. marta, 23. marta, 29. marta, 12. maja i 17. maja 2000, strane su dostavile više dokumenata, što na zahtev Suda, što po sopstvenom nahodjenju.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

8. Podnosilac predstavke, direktor jednog hotela, je 1994. osumnjičen za ubistvo. Međutim, 1995. postupak je prekinut zbog nedostatka dokaza.

9. Podnosilac predstavke je uhapšen 8. februara 1996. Istog dana komesar policije je odredio „preventivni pritvor“ u trajanju od šest dana po odobrenju zamenika okružnog javnog tužioca. Sudija Regionalnog suda u Vilniusu se 9. februara 1996. složio s odlukom o preventivnom pritvoru. Sud se pozvao na opštu odredbu člana 50, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku koji je tada bio na snazi, a koji je dozvoljavao određivanje preventivnog pritvora za krivična dela razbojništva, zločinačkog udruživanja ili zastrašivanja. Podnosilac predstavke se žalio zbog hapšenja, tvrdeći, između ostalog, da nije bio obavешten o razlozima za njegovo lišenje slobode niti o tome za šta ga terete. Dana 19. februara 1996. sudija Regionalnog suda u Vilniusu je odbacio žalbu podnosioca predstavke. U gore navedenoj odluci nije pomenut razlog zbog kojeg se krivično tereti. Nikakve istražne radnje nisu preduzete u vezi s određivanjem preventivnog pritvora.

10. Slučaj ubistva je ponovo otvoren 8. marta 1996. Podnosilac predstavke je bio prvooptuženi za ovo krivično delo sa otežavajućim okolnostima. Optužen je da je organizovao nezakonito kažnjavanje lica koje je navodno ukralo njegov automobil, a koje je od posledica kažnjavanja preminulo. Među pet optuženih lica, bila su i tri policajca koji su navodno uhapsila žrtvu i predala je podnosiocu predstavke.

11. Zamenik javnog tužioca, pozivajući se na član 104 Zakonika o krivičnom postupku, određuje produženi pritvor do 4. juna 1996. zbog sumnje da je podnosilac predstavke izvršio krivično delo ubistva.

12. Podnosilac predstavke je saslušan 27. marta 1996. a 22. aprila 1996. uložio je žalbu tužilaštvu, tvrdeći da nema dokaza da je počinio unapred planirano krivično delo, kao i da je određivanje preventivnog pritvora, a potom produženje pritvora bilo u suprotnosti s nacionalnim krivičnim postupkom i članom 5 Konvencije. Okružni javni tužilac za

Region Panevežis odbacio je žalbu tvrdeći da težina krivičnog dela za koje se tereti opravdava lišenje slobode podnosioca predstavke.

13. Podnosilac predstavke je 17. maja 1996. uložio žalbu Glavnom javnom tužiocu, opet tvrdeći da nije postojala osnovana sumnja da je on počinio krivično delo za koje se tereti i da je njegovim lišenjem slobode povređen član 5 Konvencije. Javni tužilac je 21. maja 1996. odbacio žalbu. Obnovljenu žalbu zastupnika podnosioca predstavke javni tužilac regiona Panevežisa odbacio je 4. juna 1996.

14. Istražni postupak je zaključen 29. maja 1996. Od 30. maja do 10. juna 1996. podnosilac predstavke i njegov advokat su imali uvid u predmet, a drugi osumnjičeni do 14. juna 1996.

15. Podnosilac predstavke je zatim uložio žalbu tužilaštvu, navodeći da je neosnovano optužen i lišen slobode. Regionalni tužilac Panevežisa je 11. juna 1996. odbacio žalbu rekavši da u spisima ima dovoljno dokaza o krivici podnosioca predstavke.

16. Dana 13. juna 1996. tužilac je obavestio upravu zatvora da se podnosiocu predstavke „automatski produžava pritvor do 14. juna 1996“, u skladu s nekadašnjim članom 226, stav 6 Zakonika o krivičnom postupku, kao i da će predmet preuzeti glavni tužilac regiona Panevežis koji će i potvrditi optužnicu. Odluka o ponovljenom pritvoru podnosioca predstavke nije doneta.

17. Glavni tužilac regiona Panevežis je obavestio zatvorsku upravu da je slučaj predat Regionalnom sudu u Panevežisu, kao i da je zadržavanje podnosioca predstavke bilo pravosnažno. Nikakva odluka u odnosu na pritvor nije doneta.

18. Regionalni sud u Panevežisu je 1. jula 1996. obavestio zatvorsku upravu da će se 31. jula 1996. održati rasprava po ovom predmetu kada će se i izdati instrukcije u vezi sa suđenjem prvooptuženog i njegovih saučesnika. Zvaničan nalog za određivanje produženog pritvora nije izdat.

19. Na prvoj raspravi koji je održan 31. jula 1996, sudija Regionalnog suda je odlučio da produženi pritvor „ostane neizmenjen“. Sudija se nije osvrnuo ni na jedan aspekt zakonitosti pritvora podnosioca predstavke. Advokat podnosioca predstavke je bio prisutan na pretresu.

20. Suđenje pred Regionalnim sudom u Panevežisu je počelo 3. septembra 1996. Dana 9. septembra 1996. rasprava je odložena radi pribavljanja dodatnih materijalnih dokaza.

21. Od 14. do 16. oktobra 1996. Regionalni sud je razmatrao predmet u prisustvu advokata podnosioca predstavke. Sud je 16. oktobra 1996.

doneo odluku o zadržavanju podnosioca predstavke u pritvoru. U toj odluci nije pomenut ni jedan aspekt zakonitosti ponovljenog pritvora. Pritvor je produžen do 15. februara 1997, pored toga, sud je naložio dodatne istražne radnje.

22. Podnosilac predstavke je 28. oktobra 1996. uložio žalbu na ovu odluku Apelacionom sudu. Pored toga, uložio je žalbe Tužilaštvu, zatvorskim vlastima i Ombudsmanu. Podnosilac predstavke je naveo da odluka Regionalnog suda da mu se odredi pritvor nije bila pravosnažna, jer se time, u stvari, produžila važnost nepostojeće odluke o određivanju pritvora koji je istekao 4. juna 1996. Podnosilac predstavke je, između ostalog, naveo da su na njegovu štetu povređeni član 20 litvanskog Ustava i član 5 Konvencije.

23. Ombudsman je 21. novembra 1996. ukazao ministru unutrašnjih poslova, Tužilaštvu, direktoru službe za zatvore i upravniku zatvora na činjenicu da je po njegovom mišljenju „podnosilac predstavke zadržan nezakonito u pritvoru od 14. juna do 31. jula 1996, suprotno članu 20 Ustava ... i članu 5, stav 1 Konvencije.“

24. Dana 25. novembra 1996. podnosilac predstavke je obnovio svoju žalbu zbog zadržavanja u pritvoru.

25. Apelacioni sud je odbacio ovu žalbu pozivajući se na član 372, stav 4, tadašnjeg Zakonika o krivičnom postupku. U pismu podnosiocu predstavke, Apelacioni sud je priznao „mogućnost“ da su sudije sudova nižeg stepena pogrešile u odlučivanju o određivanju pritvora, ali da nije bilo žalbe na njihove odluke.

26. Istog dana, po žalbi tužilaštva na odluku Regionalnog suda u Panevežisu od 16. oktobra 1996, Apelacioni sud je poništio odluku da se sprovedu dodatne istražne radnje po ovom predmetu. Podnosilac predstavke je uložio žalbu.

27. Podnosilac predstavke je 30. novembra 1996. uložio žalbu Predsedniku Vrhovnog suda. Dana 30. decembra 1996. predsednik krivičnog veća Vrhovnog suda obavestio je podnosioca predstavke da taj sud ne može da razmatra njegovu žalbu. On je konstatovao da je podnosilac predstavke vraćen „u pritvor i da je u istom bio od 4. juna do 31. jula 1996, a da mu pritvor nije produžen“. On je, međutim, naglasio da „osnov za žalbu ne može izmeniti odredbu zakona shodno kojoj je doneta odluka o određivanju, menjanju i produžavanju ponovljenog pritvora“, pa stoga to ne može biti predmet žalbe.“

28. Vrhovni sud je 14. januara 1997. odbacio odluku Apelacionog suda od 27. novembra 1996. kojom je poništena odluka Regionalnog suda

u Panevežisu od 16. oktobra 1996. kojom su naložene dodatne istražne radnje. Vrhovni sud je, takođe, doneo odluku da bi slučaj ubistva trebalo da sudi veće od tri sudije, a ne jedan sudija.

29. Podnosilac predstavke je pokrenuo građansku parnicu protiv zatvorskih vlasti zbog zadržavanja u pritvoru bez zvanične odluke suda. Sudija Okružnog suda u Šialuliaiu je 26. februara 1997. prekinuo postupak. On je stao na stanovište da su zatvorske vlasti postupile „po nalogu tužioca, kao i na osnovu dopisa koji je sadržao informacije o produženju pritvora, kao i odluku suda“. Regionalni sud u Šiauliaiu je 28. aprila 1997. potvrdio odluku Okružnog suda.

30. Podnosilac predstavke je podneo zahtev za oslobađanje iz pritvora uz kauciju iz zdravstvenih razloga. Regionalni sud u Panevežisu je odbio ovaj zahtev 17. marta 1997. Suđenje je opet odloženo i naložene su dodatne istražne radnje do 28. aprila 1997, kada je predmet ponovo prosleđen sudu. Suđenje je počelo 26. maja 1997.

31. Regionalni sud u Panevežisu je 9. juna 1997. doneo oslobađajuću presudu po svim tačkama optužnice zbog nedostatka dokaza. Podnosilac predstavke je pušten iz pritvora.

32. Tužilaštvo i drugi optuženi su podneli žalbu na odluku prvostepenog suda. Apelacioni sud je poništio odluku Regionalnog suda 27. avgusta 1997. Predmet je ponovo vraćen tužilaštvu.

33. Tužilac Regionalnog suda u Panavežisu je 22. oktobra 1997. obavestio podnosioca predstavke da se krivični postupak protiv njega obustavlja na osnovu odluke od 21. oktobra 1997.

II. RELEVATNO UNUTRAŠNJE PRAVO

34. Sledeće odredbe Ustava Republike Litvanije su relevantne:

Član 20, stav 3

„Svako lice koje je lišeno slobode biće izvedeno pred sud u roku od 48 sati koji će u prisustvu pritvorenika utvrditi da li je lišavanje slobode bilo zakonito. Ako sud ne odredi pritvor, takvo lice će biti bez odlaganja pušteno na slobodu.“

Član 30, stav 1

„Svako lice čija su ustavna prava i slobode povređene ima pravo da se obrati sudu.“

35. Relevantne odredbe nekadašnjeg Zakonika o krivičnom postupku su:

Član 10

(bio na snazi do 21. juna 1996)

„Niko neće biti lišen slobode, osim po odluci suda, ili na osnovu naloga nadležnog sudije ili tužioca...“

Član 50-1

(preventivni pritvor na snazi do 30. juna 1997)

„... Ukoliko postoje razlozi da se posumnja da će lice počiniti teško krivično delo, kako je opisano u članu 75 (razbojništvo), članu 227-1 (zločinačko udruživanje) i članu 227-2 (zastrašivanje) Zakonika o krivičnom postupku Republike Litvanije, a u cilju sprečavanja takvih krivičnih dela, načelnik policije ... može, na osnovu razumne odluke, uz ovlašćenje (tužioca) ... da izda nalog za hapšenje...“

U roku od 48 sati, u prisustvu policijskog službenika koji je odlučio o hapšenju lica i tužioca koji je ovlastio hapšenje ... predsednik okružnog suda, sudija regionalnog suda ili predsednik odeljenja Regionalnog suda će doneti odluku o zakonitosti lišenja slobode.

Pri odlučivanju o zakonitosti lišenja slobde, sudija može po sopstvenom nahođenju da traži da se pritvoreno lice dovede u sud; međutim, sudija takođe može da donese odluku o suđenju u odsustvu uhapšenog lica...

Lice lišeno slobode ima pravo da uloži žalbu na odluku sudu višoj instanci.

...Lice koje je lišeno slobode na osnovu ovlašćenja tužioca, a čiji je pritvor odobrio sud može biti zadržano u pritvoru najduže dva meseca...“

Od 21. juna 1996. pritvor može da odredi samo sud.

Član 104

(Zakon br. I-551 od 19. jula 1994, na snazi do 21. juna 1996)

„Pritvor se može produžiti samo na osnovu odluke suda, naloga suda ili na osnovu ovlašćenja tužioca za krivična dela koja povlače zakonsku kaznu od najmanje godinu dana zatvora...“

U slučaju krivičnih dela navedenih u (članu) ... 105 (ubistvo sa otežavajućim okolnostima) ... Krivičnog zakonika, određivanje produženog pritvora se može naložiti samo na osnovu težine krivičnog dela...

Pre nego što odluči da li će ovlastiti meru pritvora, tužilac ... će, po potrebi, lično saslušati osumnjičenog...“

Član 104-1

(na snazi od 21. juna 1996. do 24. juna 1998)

„... lice lišeno slobode će biti izvedeno pred sudiju u roku od najviše 48 sati ... Sudija je dužan da sasluša lice, kao i da čuje razloge za njegovo

lišenje slobode. Tužilac i advokat uhapšenog lica mogu da učestvuju na ovom pretresu. Nakon ispitivanja uhapšenog lica, sudija može odobriti pritvor i odrediti trajanje istog, ili ukinuti produženi pritvor...

Pošto se predmet uputi sudu ... sud može naložiti, promeniti ili ukinuti odluku o produženom pritvoru.“

Novina u izmenjenom članu 104-1 (na snazi od 24. juna 1998), je u tome što on predviđa obavezu da tužilac i advokat odbrane učestvuju na prvom sudskom pretresu, osim ako sudija ne odluči drugačije. Ova izmenjena odredba takođe predviđa mogućnost da sud odredi produženje pritvora pre isteka istog.

Član 106, stav 3

(na snazi od 21. juna 1996. do 24. juna 1998)

„Za određivanje produženog pritvora (u fazi pre-sudskog istražnog postupku) sudija mora sazvati pretres na koji će pozvati advokata odbrane, tužioca i, ako je potrebno lice koje se nalazi u pritvoru.“

Prema novoj verziji Zakonika koji je stupio na snagu 24. juna 1998, obavezno je prisustvo okrivljenog na pretresu o određivanju produženog pritvora.

Član 109-1

(na snazi od 21. juna 1996. do 24. juna 1998)

„Lice lišeno slobode ili njegov pravni zastupnik će imati pravo da tokom pre-sudskog istražnog postupka ulože apelacionom sudu žalbu na odluku o određivanju produženog pritvora ... U cilju razmatranja žalbe, može se sazvati rasprava na koju će se pozvati uhapšeno lice i njegov advokat, ili samo advokat. Prisustvo tužioca je obavezno na takvoj raspravi.

Odluka sudije je konačna i protiv nje se ne može podnositi žalba za njeno ukidanje.

Svaka dalja žalba biće razmotrena kada se ispita produženje pritvora.“

Sadašnji član 109-1 (na snazi od 24. juna 1998), omogućava žalbu sudu više instance kao i raspravu u pristustvu otpuženog, njegovog advokata ili samo advokata.

Član 226, stav 6

(na snazi od 24. juna 1998)

„Period tokom kojeg optuženi i njegov advokat imaju uvid u predmet se neće računati kao deo celokupne istrage i vremena provedenog u pritvoru. Ako se radi o više optuženih lica, period tokom kojeg optuženi

i njihovi advokati imaju pristup predmetu neće se računati kao ukupan period preodsudskog istražnog postupka i pritvora.“

Od 24. juna 1998. ovaj period se ne odnosi na odluke o određivanju produženog pritvora.

Član 372, stav 4
(na snazi od 1. januara 1999)

„Na odluke sudova ... o izmeni trajanja ili ukidanju pritvora ... ne mogu se ulagati žalbe...“

36. Jedan broj odredbi sada važećeg Zakonika o krivičnom postupku su relevantne.

Član 52, stavovi 2 (3) i (8), i član 58, stavovi 2 (8) i (10) predviđaju da optuženi i njegov advokat imaju pravo da „podnose zahteve“, kao i da „ulažu žalbu zbog postupanja i odluka lica koja su saslušavala optuženog, kao i na postupanje istražnog sudije, tužioca i suda.“

Član 249, stav 1

„U odlučivanju o pokretanju sudskog postupka, sudija, ili sud će na prvoj raspravi, utvrditi:

(...)

(11) da li je određivanje produženog pritvora bilo nužno i u skladu sa zakonom.

Član 250, stav 1

„Nakon što odluči da postoje opravdani razlozi za pokretanje sudskog postupka protiv optuženog, sud će na prvoj raspravi (na kojoj se daju smernice) utvrditi činjenice o ...

(...)

(2) određivanju ponovnog pritvora...“

Član 267, stav 1

„Optuženi ima pravo:

(...)

(3) da podnese prigovor;

(...)

(11) da se žali na presudu i odluke suda.“

Član 277

„Tokom sudskog postupka, sud može da odredi, izmeni ili ukine meru određivanja produženog protiv optuženog.“

37. Zakon usvojen 21. juna 1996. kojim se uvode izmene i koji je zamenio Zakonik o krivičnom postupku predviđa da pritvor odobren od strane tužioca pre 21. juna 1996. se može, od tog datuma, produžavati u skladu sa novim postupkom koji se odnosi na određivanje produženog pritvora.

III. REZERVE KOJE JE IZRAZILA LITVANİJA

38. Litvanija je uložila rezervu u odnosu na član 5, stav 3 Konvencije. Rezerva je bila na snazi do 21. juna 1996. i glasila je:

„Odredbе člana 5, stav 3, Konvencije neće uticati na primenu člana 104 Zakonika o krivičnom postupku Republike Litvanije (izmenjena verzija br. I-551, 19. jul 1994) koji predviđa da i tužilac može da donese odluku o određivanju pritvora svakom licu koje je osumnjičeno da je počinilo krivično delo.“

PRAVO

I. SMRT PODNOSIOCA PREDSTAVKE

39. Sud je notirao činjenice u vezi sa smrću podnosioca predstavke, kao i želju njegove udovice da se započeti postupak nastavi.

40. Komisija je smatrala da udovica podnosioca predstavke ima legitiman interes za nastavak započetog postupka.

41. Sud je podsetio da kad podnosilac predstavke premine tokom postupka za utvrđivanje zakonitosti njegovog lišenja slobode, njegovi naslednici ili rođaci, u načelu, nastavljaju proces u njegovo ime (vidi, između ostalog, *Krepovskij protiv Litvanije* (odluka), br. 37193/97, od 20. aprila 1999). Sud, kao i Komisija, je bio mišljenja da je udovica podnosioca predstavke imala legitiman interes da se ovaj postupak nastavi.

II. PRETHODNI PRIGOVOR DRŽAVE

42. Država je iznela argument da Sud ne može da razmatra žalbu podnosioca predstavke zbog preventivnog pritvora jer ista nije uložena u roku od šest meseci, odnosno u skladu sa članom 36, stav 1 Konvencije. Oni su tvrdili da je određivanje preventivnog pritvora služilo drugoj svrsi od one zbog koje mu je određen produženi pritvor. Pored toga, preventivni pritvor je odobren shodno drugačijoj nacionalnoj proceduri od one u skladu sa kojom mu je određen produženi pritvor. Pošto je preventivni

prитвор okončan 14. marta 1996, a predstavka uložena 30. decembra 1996, predstavnici Države su bili mišljenja da je prekoračen ovaj rok.

43. Komisija je smatrala da, iako su preventivni i produženi pritvor određeni po različitim osnovama shodno domaćim propisima, položaj podnosioca predstavke je promenjen nakon što mu je određen produženi pritvor. Komisija je bila mišljenja da bi trebalo uzeti u obzir ukupno vreme koje je podnosilac predstavke proveo u pritvoru za svrhu primene člana 35, stav 1 Konvencije, kao i da se ne može odbaciti žalba zbog preventivnog pritvora zato što nije ispoštovano pravilo od šest meseci.

44. Sud se slaže s mišljenjem Komisije. S obzirom da nije postojao pravni lek u vezi s produženjem pritvora, uključujući i dužinu pritvora, period od šest meseci iz člana 35, stav 1 Konvencije se ima računati od poslednjeg dana pritvora – na primer, kada se podnosilac predstavkeпусти iz pritvora (vidi *mutatis mutandi*, odluku od 1. decembra 1997. o prihvatljivosti ove predstavke). Pored toga, u primeni člana 35, stav 1 Konvencije, Sud se često ne oslanja samo na trenutne činjenice već ide dalje, bez preteranog formalizma (vidi, između ostalog, presudu u predmetu *Gruzardi protiv Italije* od 6. novembra 1980, Serija A br. 39, str. 26-27, st. 72).

Iako je 14. marta 1996. preventivni pritvor shodno članu 50-1 Zakonika o krivičnom postupku zvanično zamenjen „produženim pritvorom“ shodno članu 104 ovog Zakonika, promena zakonskog osnova nije promenila položaj podnosioca predstavke, jer on nije premešten u drugu ćeliju ili drugi zatvor, niti je izveden pred nadležnu sudsku vlast gde bi bio obavešten o promeni. Sud, stoga smatra da se ukupan period koji je podnosilac predstavke proveo u pritvoru mora uzeti u celini za svrhu primene šestomesečnog pravila.

S obzirom da je podnosilac predstavke još uvek bio u pritvoru 30. decembra 1996. kada je podneo predstavku u vezi s dužinom pritvora, predmet se ne može odbaciti po osnovu prekoračenja roka.

45. Sud je stoga odbacio prethodni prigovor predstavnika Države.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 5, STAV 1 KONVENCIJE

46. Podnosilac predstavke je izneo argument da je povređen član 5, stav 1 u onom delu koji glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;

(...)

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;

(...)

1. Preventivni pritvor

47. Podnosilac predstavke je izjavio da je preventivni pritvor koji mu je određen od 8. februara do 14. marta 1996, bio u suprotnosti sa članom 5, stav 1 Konvencije, jer za isti nije bilo nikakvog osnova niti se krivični postupak vodio protiv njega. Pored toga, vlasti nisu imale osnova da smatraju da je pritvor neophodan da bi ga sprečili u izvršenju krivičnog dela.

48. Država je izjavila da je određivanje preventivnog pritvora bilo u skladu sa članom 5, stav 1 Konvencije.

49. Komisija je bila mišljenja da je preventivni pritvor izašao iz okvira dozvoljenih izuzetaka na pravo na slobodu, i da je u suprotnosti sa članom 5, stav 1 Konvencije.

50. Sud je primetio da se lice može lišiti slobode samo iz razloga koji su navedeni u članu 5, stav 1 Konvencije. Lice se može pritvoriti u smislu člana 5, stav 1 (c) samo u kontekstu krivičnog postupka, sa ciljem da se izvede pred nadležnu sudsku vlast zbog sumnje da je počinilo krivično delo (vidi, *mutatis mutandi*, presudu u predmetu *Loles protiv Irske* od 1. jula 1961, Serija A br. 3, str. 51-52, st. 14, i *Čiula protiv Italije*, od 22. februara 1989, Serija A br. 148, str. 16-18, st. 38-41).

51. Sud, stoga, smatra da je određivanje preventivnog pritvora u ovom slučaju suprotno članu 5, stav 1 (c), kao i da član 50-1 Zakonika o krivičnom postupku ne može naći uporište ni u nijednoj odredbi člana 5, stav 1 Konvencije.

52. U tom pogledu, povređen je član 5, stav 1 Konvencije.

2. Određivanje produženog pritvora od 4. juna do 31. jula 1996.

53. Podnosilac predstavke je uložio žalbu zbog toga što po njegovom mišljenju nije postojala nijedna važeća odluka domaćih nadležnih organa niti zakoniti osnov za određivanje produženog pritvora, što se kosi sa članom 5, stav 1 Konvencije.

54. Predsavnici Države su tvrdili da je određivanje produženog pritvora podnosiocu predstavke bilo opravdano jer je postojala opravdana sumnja da je izvršio ubistvo. Nije bilo potrebno tražiti odluku nacionalnih sudskih vlasti za taj period pritvora, tokom kojeg su u skladu sa članom 226, stav 6 tada važećeg Zakonika o krivičnom postupku podnosilac predstavke i drugi optuženi imali uvid u predmet. Prema njihovom mišljenju, zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru do 21. juna 1996. je bilo u skladu sa ovom odredbom Zakonika. Predstavnici Države su dalje rekli da prema tada važećem litvanskom zakonu postojala je obaveza da se odredi dužina pritvora samo za pretkrivični postupak, a da tokom postupka samo sud može da odredi, menja i ukida pritvor (čl. 104-1, 249, st. 1 i 250, st. 1 tada važećeg Zakonika o krivičnom postupku). Stoga je, po njihovom mišljenju, zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 24. juna 1996. bilo opravdano time što je predmet prenesen u nadležnost Regionalnog suda u Panevežisu od koga se potom nije tražilo da produži pritvor ili da ga na drugi način učini validnim.

55. Komisija je smatrala da zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 4. juna do 31. jula 1996. nije bilo zasnovano na važećoj odluci nacionalnih vlasti ili na drugi „zakonit način“, što je u suprotnosti sa članom 5, stav 1 Konvencije.

56. Sud je ponovio da izrazi „zakonit“ i „u skladu sa zakonom propisanom postupkom“ iz člana 5, stav 1 u osnovi se odnose na domaće zakone, kao i da ukazuju na obavezu poštovanja supstantivnih i proceduralnih pravila.

Međutim, „zakonitost“ pritvora shodno nacionalnom zakonu nije uvek odlučujući element. Sud, pored toga, mora da utvrdi da li je lišenje slobode lica u periodu koji sud razmatra bio u skladu sa svrhom člana 5, stav 1 Konvencije, odnosno da li je pružena zaštita od proizvoljnog lišenja slobode.

Sud, međutim, mora da utvrdi da li je nacionalni zakon u skladu sa Konvencijom i sa njenim opštim principima. S tim u vezi, Sud je podvukao da je, u slučaju lišenja slobode, od posebnog značaja da se zadovolji opšti princip pravne sigurnosti. Zato je posebno važno da su uslovi za lišenje slobode predviđeni u nacionalnom zakonu jasno definisani, kao i da je sam zakon predvidiv u smislu njegove primene, kako bi zadovoljio standard „zakonitosti“ iz Konvencije, odnosno standard koji predviđa da svaki zakon mora da bude dovoljno precizan da svako lice može da predvidi (po potrebi uz stručan savet), i u meri razumnoj u datim okolnostima, posledice svog činjenja (vidi *Baranowski protiv Poljske*, br. 28358/95, st. 50-52, ECHR 2000-III).

57. Vraćajući se na okolnosti ovog slučaja, Sud notira da su se strane složile da u periodu od 4. juna do 31. jula 1996. nije doneta nijedna odluka suda ili tužilaštva o odobrenju zadržavanja podnosioca predstavke u pritvoru. Stoga se čini, da je zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru u tom periodu bilo suprotno tada važećem nacionalnom zakonu (čl. 10 i čl. 104-1 Zakonika posle 21. juna 1996).

58. Međutim, predstavnici države su izjavili da je za jedan period zadržavanja u pritvoru podnosioca predstavke i drugih optuženih važio član 226, stav 6 tadašnjeg Zakonika o krivičnom postupku, kao i da su svi imali uvid u dokumenta predmeta.

59. Sud je konstatovao da pismo tužioca od 13. juna 1996 (vidi stav 16 gore), Odluka Ombudsmana od 21. novembra 1996 (vidi stav 23 gore), pismo predsednika krivičnog odeljenja Vrhovnog suda od 30. decembra 1996 (vidi stav 27 gore), kao i podnesci Države Sudu (vidi stav 54 gore), nude tri različita odgovora na dilemu u odnosu na to koji je period proveden u pritvoru obuhvaćen tadašnjim članom 226, stav Zakonika o krivičnom postupku, jer je definicija u zakonu bila toliko nejasna da je izazvala konfuziju čak i kod nadležnih državnih vlasti. Zbog toga je ovo inkompatabilno sa uslovom „zakonitosti“ prema članu 5, stav 1 Konvencije. Pored toga, gore navedena odredba je dozvoljavala određivanje pritvora na osnovama koji nisu sadržani u članu 5, stav 1.

Iz toga proističe da lišenje slobode podnosioca predstavke na osnovu nekadašnjeg člana 226, stav 6 Zakonika o krivičnom postupku nije bilo propisano zakonom u smilu člana 5, stav 1 Konvencije.

60. Predstavnici Države su izjavili da je određivanje pritvora od 24. juna 1996. bilo opravdano samom činjenicom da je predmet prenet na Regionalni sud. Prema vladinom tumačenju nacionalnog zakona koji je tada bio na snazi, posle tog datuma Sud nije imao obavezu da produžava ili potvrđuje pritvor podnosioca predstavke.

61. Sud je, međutim, smatrao da se ovim argumentom ne može izbeći obaveza da određivanje pritvora mora biti zasnovano na validnoj odluci o određivanju pritvora, a takva odluka nije ni postojala za period od 4. juna do 31. jula tokom kojeg je podnosilac predstavke boravio u pritvoru.

62. Pored toga, Sud je ponovio da praksa zadržavanja lica u pritvoru bez konkretnih pravnih osnova, već zbog odsustva jasnih pravila koja se odnose na određivanje pritvora, može da dovede do toga da pojedinac može biti lišen slobode neogračineno i bez sudske odluke što je u potpunosti suprotno principima pravne sigurnosti i zaštite od svih oblika

proizvoljnosti, kao i da se kosi s principom vladavine prava (vidi *Baranovski* gore stavovi 54-57).

63. Sud je primetio da to što je predmet prenet na Regionalni sud 24. juna 1996. ne objašnjava pitanje – da li je, i pod kojim uslovima zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru čija je dužina bila ograničena, moglo da se nastavi tokom suđenja.

Zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru samo zato što je predmet preseljen u Regionalni sud ne predstavlja „zakonitu“ osnovu u smislu člana 5, stav 1 Konvencije.

U suštini, očigledno je da za zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 4. juna do 31. jula 1996. nije postojala sudska odluka niti „zakonit“ osnov.

64. Stoga, Sud zaključuje da je u pogledu gore navedenog perioda povređeno pravo iz člana 5, stav 1 Konvencije.

3. Produženi pritvor od 31. jula do 16. oktobra 1996.

65. Podnosilac predstavke je, takođe, tvrdio da je sud 31. jula 1996. napravio propust u primeni člana 104-1 Zakonika o krivičnom postupku kada je odlučio da zadržavanje u pritvoru podnosioca predstavke „treba da ostane nepromenjeno“. Po mišljenju podnosioca predstavke važnost odluke o njegovom produženom pritvoru je istekla 4. juna 1996, a Regionalni sud nije doneo odluku o produžavanju pritvora ili bilo kakvu drugu odluku u okviru svoje nadležnosti. On je smatrao da je pritvor produžen odlukom Regionalnog suda tek 16. oktobra 1996. Stoga je, po njegovom mišljenju, zadržavanje u pritvoru od 31. jula do 16. oktobra suprotno postupku koji je predviđen u nacionalnom zakonu.

66. Predstavnici Države su izneli argument da je odluka Regionalnog suda od 31. jula 1996. o zadržavanju podnosioca predstavke u pritvoru u skladu sa nacionalnim zakonom.

67. Komisija je smatrala da je zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 31. jula do 16. oktobra 1996. odobreno u skladu s postupkom predviđenim zakonom u skladu sa članom 5, stav 1 Konvencije.

68. Sud je ponovio da član 5, stav 1, između ostalog, predviđa da određivanje pritvora mora da bude u skladu s nacionalnim zakonom. Kao što je sud rekao u gore pomenutom predmetu *Baranovski* (vidi gore stav 50), „prvenstveno je na nacionalnim vlastima, tj. sudovima, da tumače i primenjuju nacionalne zakone, i kako je predviđeno u članu 5, stav 1, nepoštovanje unutrašnjeg prava predstavlja povredu Konvencije. U takvim

slučajevima Sud može i treba da razmotri da li se postupalo u skladu sa nacionalnim zakonima.“

Zadržavanje u pritvoru je, u principu, „zakonito“ ako je zasnovano na odluci suda. Čak i neki propusti u odluci o pritvoru ne čine određeni period zadržavanja u pritvoru nezakonitim u smislu člana 5, stav 1 (vidi presudu u predmetu *Benjham protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 10. juna 1996, Report of Judgments and Decisions 1996-III, str. 753-754, st. 42-47; predmet *Visockas protiv Litvanije* (odluka), br. 49107/99, od 6. januara 2000; i *Kamantauskas protiv Litvanije* (odluka), br. 45012/98 od 29. februara 2000).

69. Sud je primetio da podnosilac predstavke nije osporio činjenicu da je tokom prvog pretresa (sednica suda na kojoj se daju smernice), 31. jula 1996. Regionalni sud postupao u okviru svoje nadležnosti da odredi pritvor podnosiocu predstavke u skladu sa članovima 10, 104-1, 249, stav 1 i 250, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku.

Istina je da u svojoj odluci Regionalni sud nije rekao da „nalaže“ novu meru u smislu produženja pritvora, niti je konkretno rekao koji deo ili koja vrsta mere produženog pritvora „bi trebalo da ostane neizmenjena“, bez obzira na činjenicu da je pritvor podnosioca predstavke istekao 4. juna 1996. Međutim, imajući u vidu kontekst, odluka Regionalnog suda – tj. da podnosilac predstavke bude zadržan u pritvoru – mora da je bila jasna svim prisutnim u sudnici 31. jula 1996, pa i advokatu podnosioca predstavke.

Sud nije našao da je Regionalni sud postupio u lošoj veri niti da je propustio da korektno primeni relevantne zakone.

Prema tome, nije utvrđeno da je odluka o određivanju produženog pritvora od 31. jula 1996. bila nevažeća prema nacionalnom zakonu, niti da je zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru bilo nezakonito u smislu člana 5, stav 1 Konvencije.

70. Određivanjem produženog pritvora u periodu od 31. jula do 16. oktobra 1996. nije povređen član 5, stav 1 Konvencije.

IV. NAVODNA POVREDA ČLANA 5, STAV 3 KONVENCIJE

71. Podnosilac predstavke je tvrdio da je povređen član 5, stav 3 Konvencije koji glasi:

„Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1. c ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu

se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.“

1. Izvođene pred sudiju ili
drugo službeno lice bez odlaganja

72. Podnosilac predstavke je tvrdio da nije bio izveden pred nadležno službeno lice i to od 8. februara 1996. kada je uhapšen do 14. oktobra 1996. On je, takođe, rekao da tokom prvog zadržavanja u pritvoru od 8. februara 1996. do 21. juna 1996. nije izveden pred sudiju ili tužioca, a posle 21. juna 1996. kad je izmenjeni Zakonik o krivičnom postupku stupio na snagu, nije odmah izveden pred sudiju. Po njegovom mišljenju, rezerva Litvanije u odnosu na član 5, stav 3 nije validna i nije mogla da utiče na njegovo pravo da bez odlaganja bude izveden pred nadležno službeno lice.

73. Predstavnici Države su tvrdili da upravo zbog uložene rezerve na član 5, stav 3 on nije morao biti izveden pred nadležno službeno lice bez odlaganja, odnosno pre isteka pritvora 21. juna 1996. i da se ne može pozivati na pravo iz člana 5, stav 3 jer se primena istog odnosila samo na prvobitno lišenje slobode.

74. U osnovi Komisija se složila s predstavnicima Države i nije utvrdila povredu člana 5, stav 3.

75. Sud je prvo konstatovao da je od trenutka njegovog hapšenja 8. februara, pa do 14. marta 1996. zadržan u preventivnom pritvoru, na šta se člana 5, stav 3 ne odnosi (vidi gore stavove 51 i 52). Shodno tome, pravo da se izvede pred nadležno službeno lice iz člana 5, stav 3 se ne može primeniti na period proveden u preventivnom pritvoru.

76. Za svrhu člana 5, stav 1 (c) Konvencije određivanje ponovnog pritvora je odobreno 14. marta 1996. Stoga će Sud razmatrati žalbu od tog datuma.

77. Drugo, Sud je notirao da je od 14. marta do 14. oktobra 1996. zadržan u pritvoru a da nije izveden pred nadležno službeno lice u smislu člana 5, stav 3 Konvencije. Zbog toga potrebno je pažljivo razmotriti efekat rezerve Litvanije na ovaj period.

78. Sud se pozvao na član 57 Konvencije koji glasi:

„1. Prilikom potpisivanja ove Konvencije, ili prilikom deponovanja instrumenta ratifikacije, svaka država može staviti rezervu na svaku pojedinu odredbu Konvencije u obimu u kome neki zakon koji je tada na

snazi na njenoj teritoriji nije saglasan sa tom odredbom. Rezerve opšteg karaktera nisu dozvoljene na osnovu ovog člana.

2. Svaka rezerva stavljena na osnovu ovog člana sadrži kratku izjavu o zakonu u pitanju.“

79. Sud je, još jednom, podvukao da je cilj zabrane rezervi „opšteg karaktera“ da se onemogućiti da iste budu sročene tako da ostanu nejasne ili preširoke, kako bi se omogućilo da se jasno protumači kako smisao tako i obim (vidi presudu u predmetu *Belilos protiv Švajcarske* od 29. aprila 1988, Serija A br. 132, str. 26, st. 55).

80. Rezerva koju je stavila Litvanija je bila na snazi do 21. juna 1996. i u odnosu na članu 5, stav 3 Konvencije u njoj stoji da tužilac može da odobri produženi pritvor u skladu sa verzijom člana 104 Zakonika o krivičnom postupku koja je tada bio na snazi (vidi gore stav 38).

81. Sud je, kao i Komisija, primetio da jezički propusti u formulaciji rezerve nisu bili toliko bitni da bi onemogućili da se shvati kako značenje tako i delokrug iste. U rezervi se sasvim jasno poziva na član 5, stav 3 Konvencije, kao i na važeći nacionalni zakon na osnovu kojeg je odluka tužioca bila zakonita. Sud je zaključio da je rezerva bila dovoljno jasna i precizno definisana da zadovoljava uslove iz člana 57 Konvencije.

82. Shodno tome, to što podnosilac predstavke nije izveden pred nadležno službeno lice kada je određen produženi pritvor nije predstavljalo povredu člana 5, stav 3 Konvencije do god je rezerva bila na snazi.

83. Ostaje da se utvrdi da li je podnosilac predstavke stekao pravo na izvođenje pred nadležno službeno lice nakon isteka važnosti rezerve 21. juna 1996.

84. Sud je smatrao da definicija, „da se izvede pred ... bez odlaganja“ iz člana 5, stav 3 implicira da se pravo da se lice izvede pred nadležno službeno lice odnosi na ovu prvu fazu, iako član 5, stav 4 Konvencije predviđa da se u nekim slučajevima lice može izvesti pred sud naknadno radi utvrđivanja zakonitosti određenog pritvora ako isti traje i suviše dugo (vidi *mutatis mutandis*, predstavku *Tzaska protiv Poljske*, br. 25792/94, Izveštaj Komisije od 19. maja 1998, st. 71-81).

85. Rezerva prema članu 57 Konvencije ne bi imala smisla ako bi se, po njenom isteku, zahtevalo od Države da retroaktivno prizna prava u periodu dok je ona bila na snazi.

86. Što se tiče činjenica iz ovog predmeta, važnost rezerve u odnosu na član 5, stav 3 je istekla 21. juna 1996. U tom momentu, podnosilac predstavke je bio u pritvoru od 14. marta 1996. – odnosno više od tri

meseca. Stoga je do 21. juna 1996. prekoračeno svako značenje načela „hitnosti“. (vidi *mutatis mutandi* presudu u predmetu *Asenov protiv Bugarske* od 28. oktobra 1998, *Reports* 1998-VII, str. 3299, st. 147).

Iz toga proizilazi da kad je rezerva prestala da važi, Litvanija nije imala obavezu da podnosioca predstavke izvede bez odlaganja pred nadležno službeno lice. Shodno tome, ne bi se moglo govoriti o novoj obavezi nakon isteka važnosti rezerve u smislu člana 5, stav 3.

87. Stoga, u ovom pogledu nije bilo povrede člana 5, stav 3 Konvencije.

2. Dužina pritvora

88. Podnosilac predstavke je tvrdio da je povređen član 5, stav 3 u pogledu dužine pritvora – od šesnaest meseci i jednog dana – koji je po njemu bio preteran. On je posebno ukazao na to da nikakve proceduralne mere nisu učinjene od strane nadležnih vlasti tokom njegovog preventivnog pritvora. Dalje je tvrdio da su nadležne vlasti pokazale izuzetnu sporost tokom istražnog postupka i suđenja, koje je prekidano zbog nepotrebnih proceduralnih razloga i dodatnih istražnih radnji. Podnosilac predstavke je zaključio da se prema članu 5, stav 3 dužina pritvora nije mogla opravdati.

89. Predstavnici Države su ukazali na to da treba uzeti u razmatranje period od 14. marta 1996. zaključno s 9. junom 1997. Oni su konstatovali da je u smislu člana 5, stava 3 Konvencije podnosilac predstavke proveo u pritvoru četrnaest meseci i dvadeset šest dana. Podvukli su da je postupak vođen za krivično delo ubistva s otežavajućim okolnostima, kao i da su tri policajca bila optužena zajedno s podnosiocem predstavke. Suđenje je moralo da se odlaže dva puta kako bi se prikupili dokazi za ovaj izuzetno kompleksan predmet. Po mišljenju predstavnika Države, pritvaranje podnosioca predstavke je određeno ne samo na osnovu snage dokaza i težine krivičnog dela, već i zbog opasnosti da bi optuženi mogao da „ometa utvrđivanje istine“. Predstavnici Države su smatrali da dužina ponovljenog pritvora nije prekoračila „razumno vreme“ iz člana 5, stav 3 Konvencije.

90. Komisija je smatrala da je povređen član 5, stav 3 u pogledu gore navedene tvrdnje, jer nije bilo dovoljno relevantnih i opravdanih razloga zbog kojih bi se na ovaj način produžavao pritvor.

91. Sud je stao na stanovište da se prvo mora utvrditi koliko je trajao period o kome će se odlučivati. Sud je zaključio da član 5, stav 3 Konvencije se ne odnosi na preventivni pritvor od 8. februara do 14.

marta (vidi gore stavove 51, 52 i 75). Međutim, Sud može, kod odlučivanja o tome da li je dužina pritvora bila razumna ili ne, da uzme u obzir jedan deo i ovog perioda koji ne potpada pod njegovu nadležnost (vidi predmete *Mitap i Muftuoglu protiv Turske*, predstavke br. 15530/89 i 15531/89, Odluka Komisije od 10. oktobra 1991, *Decisions and Reports* 72, str. 169).

92. Produženi pritvor podnosioca predstavke je trajao od 14. marta 1996. do 9. juna 1997, odnosno četrnaest meseci i dvadeset šest dana. Prema tome, Sud će preispitati da li je određivanje pritvora u tom trajanju bilo razumno. Takođe će uzeti u obzir i činjenicu da je podnosilac predstavke proveo u pritvoru više od mesec dana (od 8. februara) pre nego što su vlasti donele odluku od produženju pritvora.

93. Sud je podvukao da se razumnost dužine pritvora mora proceniti za svaki pojedinačni slučaj. Produženi pritvor može biti opravdan samo ako postoje jasne indicije da je takva mera neophodna radi zaštite opšteg javnog interesa, koji je, ne utičući na princip presumpcije nevinosti, važniji od prava na slobodu pojedinca.

Prvenstveno je na nacionalnim sudskim vlastima da utvrde i procene okolnosti na osnovu kojih će odlučiti da li postoji takav imperativan interes i da ih obrazlože u svojoj odluci. Na osnovu takvog obrazloženja odluke nacionalnih vlasti i činjenica koje je podnosilac predstavke naveo u svojoj predavci, Sud može da odluči da li je član 5, stav 3 Konvencije povređen.

Osnovana sumnja da je uhapšeno lice počinilo krivično delo je *sine qua non* za određivanje zakonitog produženja pritvora, ali po isteku određenog perioda, samo osnovana sumnja nije dovoljan razlog za zadržavanje lica u pritvoru. Sud mora da utvrdi da li su razlozi koje su sudski organi izneli „relevantni“ i „dovoljni“ da opravdaju produženje pritvora (vidi između ostalog, *Punzelt protiv Češke Republike*, predstavka br. 31315/96, st. 73, od 25. aprila 2000).

94. U ovom konkretnom predmetu, nadležne vlasti su navele kao jedine razloge za produženje pritvora podnosioca predstavke težinu krivičnog dela (vidi gore stav 12) i čvrste dokaze protiv podnosioca predstavke (vidi gore stav 15). Regionalni sud nije dao nikakvo obrazloženje kojim bi se opravdalo određivanje produženog pritvora (vidi gore stavove 19 i 21).

Sud smatra da sumnja da je podnosilac predstavke počinio krivično delo ubistva je opravdala određivanje pritvora u prvi mah, ali da to ne može biti „relevantan i dovoljan“ osnov za zadržavanje lica u pritvoru skoro petnaest meseci, posebno s obzirom da sumnja nije dokazana zbog čega je sud oslobodio podnosioca predstavke.

95. Stoga, Sud zaključuje da je povređen član 5, stav 3 Konvencije u ovom smislu.

V. NAVODNA POVREDA ČLANA 5, STAV 4 KONVENCIJE

96. Podnosilac predstavke je, takođe, tvrdio da je povređen i član 5, stav 4 Konvencije koji glasi:

„Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.“

97. Podnosilac predstavke je tvrdio da nije imao mogućnost da ospori zakonitost lišenja slobode zbog toga što tadašnji zakon nije predviđao mogućnost podnošenja žalbe na sudsku odluku o određivanju produženog pritvora.

98. Predstavnici Države su tvrdili da je taj zakon pružao dovoljno mogućnosti za preispitivanje zakonitosti lišenja slobode, kao i da je to pitanje razmotreno na raspravama u Regionalom sudu 31. jula i 16. oktobra 1996.

99. Komisija je bila mišljenja da podnosilac predstavke, suprotno članu 5, stav 4, bio lišen mogućnosti da ospori kompatibilnost određivanja produženog pritvora s materijalnim i proceduralnim odredbama nacionalnog zakona.

100. Sud je ponovio da član 5, stav 4 Konvencije predviđa mogućnost da lica lišena slobode preispitaju materijalne i proceduralne uslove koji su od osnovnog značaja za utvrđivanje „zakonitosti“ njihovog lišenja slobode. To znači da nadležni sud mora da ispita ne samo proceduralne uslove predviđene u zakonu, već i osnovanost sumnje na osnovu koje je lice lišeno slobode, kao i legitimnost svrhe koja se želi postići lišenjem slobode i određivanjem pritvora (vidi presudu u predmetu *Brogan i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od. 29. novembra 1988, Serija A br. 145-B, str. 34-35, st. 65).

Član 5, stav 4 Konvencije ne jemči pravo na žalbu protiv odluke o određivanju ili produženju pritvora, jer ova odredba govori o „postupku“ a ne o žalbi. U načelu, mera nadležnog organa zadovoljava uslove iz člana 5, stav 4, pod uslovom da je postupak bio sudskog karaktera i da se istom pojedincu pruže odgovarajuće garantije prava u slučaju lišenja slobode (vidi *mutatus mutandis*, presudu u predmetu *De Wilde, Ooms*

and Versip protiv Belgije od 18. juna 1971, Serija A br. 12, str. 40-41, st. 76).

101. Sud konstatuje da se u svojim odlukama kojim je odobrio produženje pritvora podnosioca predstavke, Regionalni sud nije osvrnuo na žalbe podnosioca predstavke zbog nezakonitosti lišenja slobode (vidi gore stavove 19 i 21). Pored toga, Apelacioni sud i predsednik Krivičnog odeljenja Vrhovnog suda su konstatovali da je pitanje zakonitosti lišenja slobode podnosioca predstavke otvoreno, ali su propustili da ispitaju žalbu u vezi s merom iz tadašnjeg zakona (vidi gore stavove 25 i 27).

Građanska parnica koju je podnosilac predstavke vodio protiv zatvorskih vlasti nije relevantna za svrhu člana 5, stav 4, s obzirom da građanski sudovi nisu mogli da nalože oslobađanje podnosioca predstavke. U svakom slučaju, u razmatranju ovog predmeta u parnici sudovi su samo utvrđivali da li su postojale zvanične odluke o određivanju pritvora, ali nisu ispitali zakonitost lišenja slobode na osnovu takvih odluka (vidi stav 29 gore).

Iz toga proizilazi da je podnosilac predstavke lišen prava da ospori materijalne i proceduralne uslove koji su od osnovnog značaja za utvrđivanje „zakonitosti“ određivanja produženog pritvora.

102. Sud je zaključio da je član 5, stav 4 povređen.

VI. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

103. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci...“

A. Materijalna šteta

104. Podnosilac predstavke je tražio 256.878 litaia (LTL) na ime odštete za gubitak zarade i drugih prihoda zbog vremena provedenog u pritvoru. On je pored toga tažio i naknadu u iznosu 8.600 LTL za troškove dodatne hrane u pritvoru i 1.500 LTL na ime troškova zbog kupovine lekova i vitamina tokom boravka u zatvoru.

105. Predstavnici Države su smatrali da su ova potraživanja neopravdana.

106. Sud je bio mišljenja da ne postoji kauzalna veza između ustanovljenih povreda prava i materijalne štete (vidi *mutatis mutandi*, predmet *Baranovski* iz stava 81 gore i *Punzelt* pomenut u stavu 103 gore). Shodno tome, Sud nije našao nijedan razlog da podnosiocu predstavke dodeli gore navedene sume po osnovu materijalne štete.

B. Nematerijalna šteta

107. Podnosilac predstavke je dalje potraživao iznos od 191.600 LTL na ime duševnih i fizičkih bolova koje je pretrpeo tokom boravka u pritvoru.

108. Država je smatrala da je ovaj zahtev preteran.

109. Sud je našao da je podnosilac predstavke svakako pretrpeo nematerijalnu štetu koja se ne može u dovoljnoj meri nadoknaditi samim utvrđivanjem da je bilo kršenja Konvencije. Utvrđujući svoju procenu na pravednoj osnovi, Sud je dodelio podnosiocu predstavke iznos od 60.000 LTL na osnovu nematerijalne štete.

C. Sudski troškovi i drugi izdaci

110. Podnosilac predstavke je tražio isplatu iznosa od 85.800 LTL na ime troškova pravne pomoći pred domaćim sudovima i pred institucijama Konvencije, kao i 9.052 LTL na ime putnih troškova tokom postupka u Litvaniji.

111. Predstavnici Države su smatrali da je zahtev preteran.

112. Sud je podvukao da ukoliko se želi da se troškovi u pitanju uključe u naknadu shodno članu 41 Konvencije, mora se utvrditi da su navedeni troškovi bili nužni, da su razumni u pogledu iznosa (vidi između ostalog, *Nikolova protiv Bugarske* (GC), br. 31195/96, st. 79, ECHR 1999-II).

113. Sud je stao na stanovište da putni troškovi koje je podnosilac predstavke imao tokom postupka pred domaćim sudovima nisu u vezi sa zahtevima po osnovu Konvencije. Stoga je Sud odbacio ovah zahtev podnosioca predstavke.

114. U vezi s naknadom troškova angažovanja advokata, Sud je konstatovao da se veliki deo advokatskog honorara odnosio na odbranu podnosioca predstavke po krivičnoj prijavi pred domaćim sudovima, što je Komisija proglasila neprihvatljivim. Takvi troškovi se nužno ne odnose na zadovoljenje koje je podnosilac predstavke tražio po osnovu povreda prava koje je sud ustanovio shodno članu 5, stavovima 1, 3, 4 Konvencije. Proce-

njujući na pravičnoj osnovi, Sud je odredio naknadu u iznosu od 40.000 LTL, zajedno s porezom na dodatnu vrednost ukoliko se isti naplaćuje.

D. Zatezna kamata

115. Prema obaveštenju koje je primio Sud, zakonska kamata primenjiva u Litvaniji na dan izricanja ove presude je iznosila 9,5% na godišnjoj osnovi.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Zaključuje* da udovica podnosioca predstavke ima pravo da nastavi sa postupkom;
2. *Odbacuje* prethodni prigovor Države;
3. *Zaključuje* da je prekršen član 5, stav 1 Konvencije u vezi s preventivnim pritvorom podnosioca predstavke;
4. *Zaključuje* da zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 4. juna do 31. jula 1996. predstavlja povredu člana 5, stav 1 Konvencije;
5. *Zaključuje* da zadržavanje podnosioca predstavke u pritvoru od 31. jula do 16. oktobra ne čini povredu člana 5, stav 3;
6. *Zaključuje* da neizvođenjem podnosioca predstavke pred sudiju ili drugo službeno lice bez odlaganja nije povređen član 5, stav 3 Konvencije;
7. *Zaključuje* da je dužina određenog produženog pritvora u suprotnosti sa članom 5, stav 3;
8. *Zaključuje* da je povređen član 5, stav 3 Konvencije;
9. *Nalaze*
 - (a) da tužena država u roku od tri meseca podnosiocu predstavke isplati sledeće iznose:
 - (i) 60.000 LTL (šezdeset hiljada litaia) na ime nematerijalne štete;
 - (ii) 40.000 LTL (četdeset hiljada litaia) zajedno s PDV ukoliko se isti plaća, na ime sudskih troškova i drugih izdataka;
 - (b) da se godišnja kamata obračunava po stopi od 9,5% na iznose koje se budu isplaćivali po isteku gore navednog tromesečnog roka;

10. *Odbacuje* preostale zahteve podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Presuda je sačinjena na engleskom jeziku i objavljena u pismenom obliku 31. jula 2000, shodno pravilu 77, stav 2 i 3 Poslovnika Suda.

S. DOLE
Sekretar

J.-P. KOSTA
Predsednik